

Áttavilltar ályktanir

Andrés Magnússon
geðlæknir

andresm@landspitali.is

Öll námskeið í fyrirbyggjandi læknisfræði, embættislækningum og félagslækningum kenna að þar sem fátækt er einn orsakavaldur sjúkdóma þá hlýtur læknisfræði líka að vera félagsleg fræðigreinin. Fjöldamargar rannsóknir hafa sýnt fram á að fátækt og mikil misskipting auðs er heilsuspillandi.¹ Allir læknanemar og læknar eru þessu sammála; læknar eiga að bregðast við þegar aðstæður í samfélaginu verða heilsuspillandi.

Á Íslandi hefur það sama gerst og alls staðar þar sem bólu og fjármálakreppur ríða yfir, fátækt almennings vex en mikill auður safnast á fárra hendur. En þrátt fyrir ágætt nám í félagslækningum hefur læknum láðst að láta í sér heyra. Sú staða sem nú er komin upp í heilbrigðiskerfinu var algerlega fyrirsjáanleg og var oft rædd áður en tekin voru lán til þess að fresta hruninu (lán sem nú eru að komast á gjaldþaga). Samt má ekki segja upphátt að vandi Landspítalans sé bein afleiðing hrunsins, það er orðið tabú.

Fjöldmargir virðulegir aðilar hafa ályktað um fjárhagsvanda Landspítalans, bæði prófessoraráð, læknaráð, hjúkrunaráð og fleiri. Krafist er aukinna fjárframlaga frá „skilningslausum ráðamönnum þjóðarinnar“. En því miður eru þetta algerlega marklausar og ábyrgðarlausar yfirlýsingar þegar ekki er bent á hvaðan þessir fjármunir eiga að koma. Á að minnka fjár-

framlög í staðinn til menntamála eða dómsmála? Eða á að hækka skatta? Skattar greiðast af millistéttinni, en flestir starfsmenn Landspítalans tilheyra þeirri stétt; er verið að fara fram á aukna skatta á sjálfan sig?

Í Íslandssögunni eru engin dæmi þess að landsmenn hafi nokkurn tíma risið upp gegn óréttlæti eða kúgun. Þetta er einstakt meðal þjóða Evrópu. Halldór Laxness lýsir þessu þannig: „Það er álitíð að fáar þjóðir hafi þolað kúgun og yfiringang af meiri kurteisi og undirgefni en Íslendingar. Um aldaradur, allt fram á þennan dag, lifðu þeir í skilningsríki sáttfýsi við kúgun, án þess að gera nokkru sinni tilraun til uppreistar. Engri þjóð var byltingarhugtakið jafn framandi. Æfinlega voru Íslendingar reiðubúnir að kyssa þann vöndinn er sárast beit ...“.² Í stað þess að segja meiningu sína við kúgarana, þögðu Íslendingar, fóru heim af þeirra fundi og lömdu konuna og spörkuðu í hundinn. Íslendingum er genetískt lífsins ómögulegt að snúa spjótum sínum til baka að árársaðilanum.

Ályktanir virðulegra ofanefndra samkunda á Landspítalanum beinast að eigin konum og hundum þessa lands. Vandí Landspítalans er ekki til kominn vegna þess að skattar eru of lágir á Íslandi, eða af því að „skilningslausir ráðamenn“ setja of mikið fjármagn til annarra þátta velferðarsamfélagsins, vandinn er til kominn vegna bóluunar/hrunsins. Ég spurði samstúdent minn og sveitunga þegar hann varð fjármálaráðherra 2009 hví ekki væri byrjað á því að ná í fjármagnið til þeirra sem þrettuðu það af fólkinu. Svárið var: „Ég held þeir eigi öngva peninga.“ Annað hefur komið á daginn.

Of langt mál er að rekja hér hversu óréttmætar eignir auðmanna Íslands eru;

Ísland var orðið skuldugasta ríki heims þegar árið 2004, og með allt í áhættufjárfestingum; peningamagn í umferð var fjórfaldað á örfáum árum, það er gjaldmiðillinn var þynntur fjórfalt. Stjórnmalamenn, Seðlabanki og fjölmiðlar héldu hlífiskildi yfir bönkunum og leyndu því fyrir þjóðinni hversu illa bankarnir stóðu. Bankamenn nýttu leyndina til þess að fá óvitandi landsmenn til þess að veðja á móti sér að krónan myndi styrkjast. Bara eitt krónuveðmál eins bankaeiganda var uppá þrjá nýja háskólaspítala. Lífeyrissjóður læknanna tapaði mörgum milljörðum á krónuveðmálum meðan stjórnarmaður í lífeyrissjóði þeirra græddi stórfé á sama tíma á að veðja öfugt, að krónan myndi styrkjast. Þetta er ástæðan fyrir versnandi heilbrigðisþjónustu á Íslandi. Erlendis eru læknar oft í broddi fylkingar að vinna gegn heilsuspillandi félagslegu óréttlæti, líkt og okkur er kennt að gera í félagslækninganáminu. Næsta ályktun frá Landspítalanum um úrbætur á fjárhagsvanda spítalans ætti að enda á: „Kostnaðinn af þessum umbótum skal greiða með því að lagður verði 95% skattur á allar eignir tilkomnar vegna hagnaðar af krónuveðmálum og útgreidds hagnaðar úr fyrirtækjum sem skömmu síðar fóru á hausinn. Ef ekki er lagastoð fyrir þessu ákvæði verði sett lög sem leyfa það; ef það brýtur gegn stjórnarskrá verði gerðar nauðsynlegar breytingar á stjórnarskrá þannig að slík lög megi setja.“ Svona einfalt er þetta í raun og veru.

1. Leon DA, Walt G. Poverty, inequality and health: an international perspective. Oxford University Press 2001.
2. Laxness HK. Ósigur ítalska loftflotans í Reykjavík 1933. Rauðir pennar. Mál og menning, Reykjavík 1938: 114-24.